

Τίτλος μαθήματος

Ειδικά Κεφάλαια Θεωρίας Αρχιτεκτονικής 1

Κωδικός μαθήματος:	21Ε301
Ακαδημαϊκό έτος:	2013 –2014
Εξάμηνο διδασκαλίας:	7 ^ο (χειμερινό)
Τύπος μαθήματος:	επιλογή
Επίπεδο μαθήματος:	προπτυχιακό
Διδακτικές μονάδες	4 ECTS μονάδες

Ώρες διδασκαλίας 2 ώρες ανά εβδομάδα

Υπεύθυνος μαθήματος Π. Δραγώνας (deltapi@upatras.gr)

Διδάσκων Π. Δραγώνας

Ώρες γραφείου Τετάρτη 10:00-12:00 και Πέμπτη 10:00-12:00

1. Περιγραφή:

Καμία άλλη τέχνη δεν έχει επηρεάσει τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβανόμαστε την πόλη όσο η τέχνη του κινηματογράφου. Οι κινηματογραφικές αφηγήσεις δημιουργούν ισχυρές αναφορές που καθορίζουν την ατομική και συλλογική ταυτότητα. Δεν είναι σπάνιες οι περιπτώσεις όπου η διάδοση των κινηματογραφικών αναπαραστάσεων επηρεάζει τη διαμόρφωση της ιδιαίτερης ταυτότητας μιας πόλης.

Η γέννηση και η εξέλιξη της τέχνης του κινηματογράφου υπήρξε παράλληλη με αυτή της μοντέρνας αρχιτεκτονικής. Πρόκειται για δύο συμπληρωματικές εκδοχές του φαινομένου της νεωτερικότητας. Η μοντέρνα αρχιτεκτονική καθόρισε τη διαμόρφωση της εικόνας των μεταπολεμικών πόλεων. Αντίστοιχα, ο κινηματογράφος αποτέλεσε το πιο δημοφιλές μέσο διάδοσης των νέων αστικών προτύπων διαβίωσης. Η επίδραση του κινηματογράφου παραμένει έντονη ακόμη και σήμερα, στην εποχή του Internet και των Video Games. Σε μια περίοδο κυριαρχίας της πληροφορίας, ο κινηματογράφος παραμένει ένα ισχυρό, μαζικό, αφηγηματικό μέσο. Η διάδοση νέων εκφραστικών μέσων που βασίζονται στην κινούμενη εικόνα, όπως το Video και το Animation, δίνει πρόσθετη αξία στη μελέτη της κινηματογραφικής τέχνης.

Το μάθημα επικεντρώνεται στην διερεύνηση της πολυδιάστατης σχέσης μεταξύ κινηματογράφου και αρχιτεκτονικής μέσα από την προβολή και ανάλυση αποσπασμάτων σημαντικών έργων. Ο κινηματογράφος προσεγγίζεται ως μέσο αναπαράστασης του χώρου αλλά και ως αφορμή για την κριτική προσέγγιση της μοντέρνας αρχιτεκτονικής και πόλης.

2. Περιεχόμενο του μαθήματος-Ύλη

Το αντικείμενο του μαθήματος αφορά:

- Στην επισκόπηση βασικών κινηματογραφικών τεχνικών αναπαράστασης του χώρου.
- Στη μελέτη παραδειγμάτων κινηματογραφικής αναπαράστασης του χώρου, της αρχιτεκτονικής και των πόλεων.
- Στην ανάλυση και ερμηνεία κινηματογραφικών χωρικών αφηγήσεων.

Αναλυτικά το περιεχόμενο του μαθήματος, ανά εβδομάδα διδασκαλίας, έχει ως εξής:*

1ο μάθημα: **Εισαγωγή: Βασικοί όροι και έννοιες**

Βασικοί όροι και έννοιες. Το παράθυρο και το κινηματογραφικό κάδρο. Η κίνηση της κινηματογραφικής μηχανής. Το μοντάζ ως μέσο χωρικής αφήγησης. Αναλογίες κινηματογράφου - αρχιτεκτονικής.

Προβολή αποσπασμάτων από τα έργα: Vittorio de Sica, Ladri di biciclette, 1948. Michelangelo Antonioni, La notte, 1961. Michelangelo Antonioni, L'eclisse, 1962. Michail Kalatozov, Soy Cuba, 1964. Jean-Luc Godard, Alphaville, 1965. Αθηνά Τσαγκάρη, Άτενμπεργκ, 2010. Michelangelo Antonioni, L'avventura, 1960. Alfred Hitchcock, Vertigo, 1958. Jean-Luc Godard, Le mépris, 1963. Tom Tykwer, Run Lola run, 1998. Sergei M. Eisenstein, Battleship Potemkin, 1925.

2ο μάθημα: **Η κινηματογραφική ματιά**

Ο χώρος της προοπτικής και ο κινηματογράφος. Η κινηματογραφική αίθουσα. Ο άνδρας θεατής. Η διαδικασία της ταύτισης. Η γυναικεία ματιά.

Προβολή αποσπασμάτων από τα έργα: Paolo and Vittorio Taviani, Good Morning Babylon, 1987. Giuseppe Tornatore, Cinema Paradiso, 1988. Alfred Hitchcock, Rear window, 1954. Brian de Palma, Body double, 1984. Γιώργος Πανουσόπουλος, Οι απέναντι, 1981. Bernardo Bertolucci, Il Conformista, 1970. Martin Scorsese, Taxi Driver, 1976. Spike Lee, 25th Hour, 2002. Agnes Varda, Cleo from 5 to 7, 1962. Chantal Akerman, News from home, 1977.

3ο μάθημα: **Αλληγορίες της σπηλιάς**

Η έννοια της αλληγορίας. Ο κινηματογράφος ως αλληγορία. Η αλληγορία της σπηλιάς του Πλάτωνα. Η δύναμη των εικόνων.

Προβολή αποσπασμάτων από τα έργα: Chris Marker, La Jete, 1962. Michael Gondry, Eternal Sunshine of the Spotless Mind, 2004. Andy & Lana Wachowski, The Matrix, 1999. Terry Gilliam, Twelve Monkeys, 1995.

4ο μάθημα: **Η κινηματογραφική αναπαράσταση του αρχιτέκτονα (α' μέρος)**

Ο μύθος του μοντερνιστή αρχιτέκτονα. Η αποδόμηση του μετά-μοντέρνου αρχιτέκτονα.

Προβολή αποσπασμάτων από τα έργα: King Vidor, The Fountainhead, 1949. Peter Greenaway, The Belly of An Architect, 1987.

5ο μάθημα: **Η κινηματογραφική αναπαράσταση του αρχιτέκτονα (β' μέρος)**

Η απομυθοποίηση του αρχιτέκτονα. Ο κινηματογραφικός θάνατος του αρχιτέκτονα. Ο αρχιτέκτων ως καρτούν.

Προβολή αποσπασμάτων από τα έργα: Nathaniel Kahn, My architect: A son's journey, 2003. Michelangelo Antonioni, L'avventura, 1960. Αθηνά Τσαγγάρη, Attenberg, 2010. Monty Python, Monty Python's Flying Circus, Episode 17"Architects Sketch", 1970. Matt Groening, The Simpsons, S16 E14, 2005.

6ο μάθημα: **Αρχιτεκτονικά όρια και κινηματογραφικές μεταβάσεις**

Αρχιτεκτονικά περιβλήματα. Κινηματογράφηση αρχιτεκτονικών ορίων. Κινηματογραφικές μεταβάσεις. Η κινηματογραφική διάρρηξη των αρχιτεκτονικών ορίων.

Προβολή αποσπασμάτων από τα έργα: Michelangelo Antonioni, La notte, 1961. Michelangelo Antonioni, L'avventura, 1960. Lars von Trier, Dogville, 2003. Peter Weir, The Truman Show, 1998. Michelangelo Antonioni, L'eclisse, 1962. Alain Resnais, L'Année dernière à Marienbad, 1961. Peter Greenaway, The Cook, The Thief, His Wife & Her Lover, 1989. Michelangelo Antonioni, Professione Reporter, 1975.

7ο μάθημα: **Το μοντέρνο υποκείμενο**

Το μοντέρνο υποκείμενο στο έργο του Jacques Tati. Το μοντέρνο υποκείμενο στο έργο του Michelangelo Antonioni.

Προβολή αποσπασμάτων από τα έργα: Jacques Tati, Mon Oncle, 1958. Jacques Tati, Play Time, 1967. Michelangelo Antonioni, L'avventura, 1960. Michelangelo Antonioni, La notte, 1961. Michelangelo Antonioni, L'eclisse, 1962. Michelangelo Antonioni, Deserto Rosso, 1964.

8ο μάθημα: **Η κριτική στο μοντέρνο**

Η μεταπολεμική ανοικοδόμηση ως πρόβλημα. Η μοντέρνα δυστοπία. Η αποσύνθεση του μοντέρνου. Η κατεδάφιση της μοντέρνας αρχιτεκτονικής.

Προβολή αποσπασμάτων από τα έργα: Michelangelo Antonioni, L'eclisse, 1962. Jean-Luc Godard, Deux ou trois choses que je sais d'elle, 1967. Truffaut, Fahrenheit 451, 1966. Stanley Kubrick, Clockwork orange, 1971. David Cronenberg, Stereo, 1969. Andrew Niccol, Gattaca, 1997. Matteo Garrone, Gomorra, 2008. Godfrey Reggio, Koyaanisqatsi, 1983. Michelangelo Antonioni, Zabriskie Point, 1970.

9ο μάθημα: **Η κατοικία στον κινηματογράφο**

Η κατοικία ως οικογενειακή εστία. Η κατοικία ως σύμβολο ευμάρειας. Η κριτική στον καταναλωτισμό. Η αναίρεση των ιδιωτικών ορίων. Η κατοικία ως εφιάλτης.

Προβολή αποσπασμάτων από τα έργα: H. C. Potter, Mr. Blandings builds his dream house, 1948. D. W. Griffith, The Lonely Villa, 1909. Guy Hamilton, Diamonds are forever, 1971. Marek Kaniévski, Less than zero, 1987. Joel Coen, The Big Lebowski, 1998. Jean-Luc Godard, Le mépris, 1963. Argyris Papadimitropoulos, Jan Vogel, Wasted Youth, 2011. Stanley Kubrick, Clockwork orange, 1971. David Fincher, Panic Room, 2002. David Lynch, Blue Velvet, 1986. David Lynch, Lost Highway, 1997. Hiroshi Teshigahara, Woman in the dunes, 1964. Γιώργος Λάνθιμος, Ο Κυνόδοντας, 2009.

10ο μάθημα: **Η μητρόπολη ως κινηματογραφική δυστοπία**

Η μητρόπολη ως μηχανή. Η μητρόπολη ως ορθολογική δυστοπία. Η μητρόπολη ως χώρος εγκλεισμού. Η μητρόπολη ως μετά - ανθρώπινη πραγματικότητα.

Προβολή αποσπασμάτων από τα έργα: Fritz Lang, Metropolis, 1927. Jean-Luc Godard, Alphaville, 1965. George Lucas, THX 1138, 1971. Ridley Scott, Blade Runner, 1982 (Director's cut).

11 μάθημα: **Κινηματογραφική Αθήνα**

Μεταπολεμικός ρεαλισμός. Ανοικοδόμηση και αποξένωση. Η Αθήνα των άλλων. Η Αθήνα της κρίσης.

Προβολή αποσπασμάτων από τα έργα: Κακογιάννης, Κυριακάτικο ξύπνημα, 1953. Νίκος Κούνδουρος, Μαγική πόλη, 1954. Νίκος Κούνδουρος, Δράκος, 1956. Αλέκος Αλεξανδράκης, Συνοικία το όνειρο, 1961. Ερρίκος Θαλασσινός, Ο Παπατρέχας, 1966. Παντελής Βούλγαρης, Το προξενιό της Άννας, 1974. Γιώργος Πανουσόπουλος, Οι απέναντι, 1981. Χρήστος Βακαλόπουλος, Όλγα Ρόμπερτς, 1988. Νίκος Παναγιωτόπουλος, Ο εργένης, 1996. Κωνσταντίνος Γιάνναρης, Δεκαπενταύγουστος, 2001. Κωνσταντίνος Γιάνναρης, Από την άκρη της πόλης, 1998. Νίκος Παναγιωτόπουλος, Delivery, 2004. Πάνος Κούτρας, Στρέλλα, 2009. Γιάννης Οικονομίδης, Σπιρτόκουτο, 2003. Argyris Paradimitropoulos, Jan Vogel, Wasted Youth, 2011. Σύλλας Τζουμέρκας, Χώρα προέλευσης, 2010. Γιώργος Γεωργόπουλος, Tungsten, 2011.

12ο μάθημα: **Χωρική ανάλυση κινηματογραφικών σκηνών**

Παρουσίαση και κριτική εργασιών.

13ο μάθημα: **Χωρική ανάλυση κινηματογραφικών σκηνών**

Παρουσίαση και κριτική εργασιών.

*Η σειρά των διαλέξεων και ο αριθμός των ασκήσεων μπορεί να τροποποιηθεί.

3. Επιδιωκόμενα μαθησιακά αποτελέσματα και δεξιότητες (50-100 λέξεις):

Το μάθημα επικεντρώνεται στη διερεύνηση των σχέσεων μεταξύ της αρχιτεκτονικής και της τέχνης του κινηματογράφου.

Στην κατεύθυνση αυτή τίθενται οι εξής στόχοι:

- Η γνωριμία των φοιτητών με το έργο σημαντικών κινηματογραφιστών.
- Η διερεύνηση βασικών τεχνικών κινηματογραφικής αναπαράστασης του χώρου, όπως η οργάνωση του κινηματογραφικού κάδρου, η κίνηση της κινηματογραφικής μηχανής και τη τεχνική του μοντάζ.
- Η μελέτη ζητημάτων θεωρίας της αρχιτεκτονικής που αναδεικνύονται μέσα από τη μελέτη των κινηματογραφικών αφηγήσεων, όπως: οι σχέσεις των φύλων στον χώρο, η κατασκευή του προτύπου του μοντερνιστή αρχιτέκτονα, η κατασκευή του μοντέρνου υποκειμένου, η συμβολική διάσταση της κατοικίας κ.ά.
- Η εξέταση διαφορετικών κοινωνικών και πολεοδομικών προβλημάτων του αστικού χώρου τα οποία καταγράφονται μέσα από κινηματογραφικές αφηγήσεις.

Το μάθημα ενθαρρύνει την κριτική σκέψη και την απόκτηση δεξιοτήτων στον χειρισμό των τρισδιάστατων οπτικοακουστικών αναπαραστατικών μέσων.

4. Προαπαιτήσεις

Δεν υπάρχουν.

5. Διδακτικές & μαθησιακές μέθοδοι (50-100 λέξεις):

Το μάθημα οργανώνεται σε διαλέξεις οι οποίες επικεντρώνονται σε συγκεκριμένες θεματικές. Κάθε διάλεξη περιλαμβάνει προβολές και αναλύσεις επιλεγμένων κινηματογραφικών σκηνών.

Οι σπουδαστές συμμετέχουν στην συζήτηση ανάλυσης των κινηματογραφικών έργων μετά την παρακολούθησή τους. Κατά τη διάρκεια του εξαμήνου επιλέγουν ένα κινηματογραφικό έργο το οποίο αναλύουν (α) προφορικά κατά τη διάρκεια του μαθήματος (β) γραπτά μέσα από ένα θεωρητικό δοκίμιο (γ) σχεδιαστικά δίνοντας έμφαση στην κινηματογραφική αναπαράσταση του χώρου.

6. Βοηθήματα & συνιστώμενη βιβλιογραφία

David Bordwell, Kristin Thompson, *Εισαγωγή στην τέχνη του κινηματογράφου*, Αθήνα: ΜΙΕΤ, 2004.

David Bordwell, *Narration in the fiction film*, Wisconsin, 1985.

Seymour Chatman, *Antonioni or, the surface of the world*, Berkeley: California, 1985.

Seymour Chatman, *Story and Discourse. Narrative Structure in Fiction and Film*, Ithaca: Cornell, 1978.

David Clarke, *The Cinematic City*, London: Routledge, 1997.

Pam Cook, *The Cinema Book*, London: BFI, 1985.

Marshall Cohen, Leo Braudy, *Film Theory and Criticism*, New York: Oxford, 1992.

Sergei Eisenstein, *Film Form: Essays in Film Theory*, New York: Hartcourt, 1949.

Sergei Eisenstein, "Montage and Architecture" in *Assemblage* 10 (December 1989), pp.111-130.

Sergei Eisenstein, *The Film Sense*, New York: Hartcourt, 1942.

Mark Lamster, *Architecture and Film*, New York: Princeton, 2000.

Barbara Mennel, *Cities and Cinema*, London: Routledge, 2008.

Laura Mulvey, *Fetishism and Curiosity*, Bloomington: Indiana, 1996.

Juhani Pallasmaa, *The Architecture of Image*, Helsinki: Rakkennustieto Oy, 2001.

Francois Penz & Maureen Thomas, *Cinema & Architecture*, London: BFI, 1997.

Robert Stam, *Εισαγωγή στη θεωρία του κινηματογράφου*, Αθήνα: Πατάκης, 2006.

7. Τρόπος Αξιολόγησης/βαθμολόγησης των φοιτητών

Για την αξιολόγηση των φοιτητών ζητείται η παράδοση εργασίας (σε ψηφιακή μορφή) η οποία περιλαμβάνει:

- Θεωρητικό δοκίμιο με αντικείμενο την κινηματογραφική αναπαράσταση του χώρου σε συγκεκριμένο έργο.
- Σχεδιαστική ανάλυση επιλεγμένων σκηνών από το κινηματογραφικό έργο με έμφαση (α) στη μελέτη των κινηματογραφικών κάδρων (β) στην κίνηση της κινηματογραφικής κάμερας στον χώρο (γ) στο κινηματογραφικό μοντάζ ως μέσο χωρικής αφήγησης.